



רב ארי קילסון: מראי מקומות- נדרים דף ג'

- (א) ולא חסורי קא מחסרת וכו'- כ' הפורת יוסף דמה דחקין כ"כ לקיים האיבעית אימא, אע"ג דכבר הוכיח הגמ' מכמה משניות דזמנין וכו', היינו משום דס"ל דבשלמא התם, גבי במה אשה וכו', שהם כולם בדבר א', משא"כ כאן, שכנויין וידות אם ב' דברים, ע"כ ס"ל דצריך לפרש ברישא במאי דפתח, ע"כ דחיק לומר דרישא מחסרת.
- (ב) וידות היכא כתיב- הק' הפי' הרא"ש לעיל (ב). למה צריכין לחידוש התורה דידות דהוי כאילו הוציאו בשפתיו, הרי גמר בלבו לידור. ותי' דאי לאו דחשבינן להו כאילו הוציאו בשפתיו לא הוי נדר.
- (ג) ומה נדרים עובר בכל יחל ובכל תאחר- פ' הר"ן, אם אמר ככר זה עלי, איכא כל יחל, ואי נדר להביא קרבן, איכא כל תאחר. ומשמע מדברי הר"ן דס"ל דאין שייך כל תאחר בנדר איסור, ולהכי ה' צריך לכתוב דין כל תאחר בנוגע נדרי קרבן. וע' בשלמי נדרים שהביא משו"ת מהרי"ט (א', קל"א) שג"כ כ' כן, וביאר דכיון דנדרי רשות אין מצוה לקיימן, ואדרבה, כל המקיים נדרו כאילו מקריב עליה (על הבמה) קרבן, א"כ אין שייך כל תאחר בזה. וגם בסוגיא בר"ה, כשהגמ' מרבה כמה דינים מקראי דנכללים באיסור כל תאחר, לא הביא הא דנדרי איסור. אולם שוב הביא השלמי נדרים מש"כ הר"ן לקמן (סג). בענין קונם יין שאני טועם שנה אחת, דצריך לנהוג נדרו מיד משום כל תאחר, וא"כ משמע דבאמת יש כל תאחר גם בנדרי איסור. וע"ע בריטב"א בר"ה (ו: ד"ה אמר רבא), דכ' "דבכל נדרים ושבועות איתי" [כל תאחר] ואפי' בנדרי איסור, כדאי' בפ"ק דנדרים". וגם בשו"ת הריב"ש (תמ"ה) אי' דשייך כל תאחר בנדרי איסור.
- (ד) אף נזירות עובר בכל יחל ובכל תאחר- ע' בשו"ת בית הלוי (א', י"ז, ד"ה ובהך סוגיא) שהביא הא דאי' במכות (כא:), יש חורש בתלום א' ועובר עליו בח' לאוין, וא' מהלאוין הוא נזיר שמטמא למתים. והק' הביה"ל, הא מבואר בסוגיין דגם עובר בכל יחל ובכל תאחר, וא"כ הול"ל שעובר בעשר לאוין. ותי' דמה דאמר' דנזיר עובר בכל יחל ובכל תאחר, לא מצינו כן בעמוד ב' אלא לענין אכילת ענבים ושתיית יין, וכ' די"ל דרק בכה"ג שייך כל יחל וכל תאחר, אבל לא לענין טומאת מתים. וביאר, שהרי קבלתו כשקיבל על עצמו להיות נזיר, היינו למנות ל' ימים בטהרה. ואף עכשיו שנטמא, מ"מ עדיין עתיד למנות כל ל' יום בטהרה, רק במנין חדש. וא"כ, נמצא שלא חילל דבורו כלל. אבל זהו רק לענין טומאת מת, אבל לענין אכילת ענבים ושתיית יין, דאין אכילתם ושתייתם סותר נזירותו כלל, באלו שפיר י"ל שעבר על איסור כל יחל (אולם עדיין יש להק' מכל תאחר, ע"ש מש"כ בזה).
- (ה) בשלמא כל יחל דנדרים משכחת לה, כגון דאמר ככר זה אוכל וכו'- הק' רעק"א בגלה"ש, הא נדר בקום ועשה לא משכחת לה, שהרי כל נדר הוא שאוסר חפץ עליו, אבל לא לעשות מעשה, והניח בקו'. וכ' הרש"ש והפורת יוסף דמשכחת לה כגון שאסר ככר פלוני על עצמו אם לא אכל ככר זה, ואכל הככר הראשון, דעכשיו צריך לאכול אותו ככר, ואם לאו יהי' עובר בכל יחל. ובשטמ"ק באמת גרס או ככר זה "איני" אוכל ואכלה, או ככר זה עלי ואכלה, ולפי"ז לא ק' כלל. וכן ע' בשלמי נדרים, שהביא מה שתי' הרש"ש, והק' עליו, למה ה' צריך הגמ' לאוקמ' כזה, לימא ציור פשוט דככר זה עלי, ולכן כ' דט"ס הוא. וע"ע בחי' ר' שמעון (נדפס בספר הזכרון להגר"ח שמואלביץ, עמ' ת'), שכ' דבאמת בכל נדר יש ב' ענינים, יש עצמות האיסור שחל ע"י דיבורו, וגם יש איסור של כל יחל. והנה, מצינו בראשונים דיכול אדם לקבל על עצמו לעשות מצוה, וזה יכול להיות נדר (אף שאין שום חלות איסור), וא"כ, אם אמר' דמה שנדר לאכול ככר כאן ה' אכילת מצוה (מאיזה טעם), א"כ שפיר י"ל דחל נדרו לענין דאם לא אכל הככר, הרי הוא עובר בכל יחל. ומה שהגמ' נקט ציור זה דוקא, ולא כ' נדר רגיל, לזה י"ל דהגמ' ה' רוצה למצוא נדר שיש בה רק איסור כל יחל, ולא שום איסור אחר (דהיינו, משא"כ סתם נדר, שיש איסור בחלות הככר ג"כ, וכנ"ל), ומש"כ הר"ן לענין נזירות, שמצא הגמ' ציור שאינו עובר אלא על כל תאחר. אולם לגבי עיקר הנחת רעק"א, ע' בר' אברהם מן ההר כאן, שכ' נדר שייך בכל דבר, באעשה ולא אעשה, באוכל ככר זה ובלא אוכל. הלכך, ליכא לאו מבואר אלא לא יחל, דכי אמר לא אוכל ואכלה, עובר בכל יחל, וכו', ומדבריו מבואר דבאמת גם במקבל על עצמו לאכול ככר שייך נדר.
- (ו) אלא כל יחל דנזירות היכי משכחת לה- פ' הר"ן ורוב ראשונים, דקו' הגמ' הוא היכי משכחת לה שיהי' עובר בכל יחל לחודי', דבהה"א סבר הגמ' דכי היכי דבנדרים איכא רק חד לאו, כן בנזירות. ועוד, משום דכל היכי דיכולין למדרש ולא לאוקמי בלאוי יתירי, דרשי'. וכ' השלמי נדרים דדוחק הוא לפרש כן, ולכן פ' דס"ל להמקשה דכיון דהנזיר לא פירש כלום איסורו, דהיינו שנאסר ביין, תגלחת, וכו', אלא הוא קיבל על עצמו להיות נזיר, וממילא חלין האיסורין עליו, כיון שיש בו קדושת נזיר, א"כ שפיר הק' הגמ', כל יחל דנזירות היכי משכחת לה, הרי לכא' אינו עובר כל יחל בכה"ג. וע"ז תי' רבא לעבור עלי' בב' לאוין, דהיינו, דכיון דהתורה אסרה על הנזיר ג' דברים אלו, א"כ כשקיבל על עצמו נזירות, הרי זה כאילו מפרש בדיבורו, יאסר פי לגפן, וכו'. וא"כ, הרי שפיר עובר עליהם בכל יחל, דבדבורו נכלל קבלת איסור בענינים אלו. שוב הביא שמצא כן בשטמ"ק כאן בלשון זה, "בשלמא גבי נדר מוציא בשפתיו, דאומר שלא אוכל ככר זה, ומיחל מוציא שפתיו, אלא הריני נזיר לחוד, מאי ביטול שפתים איכא, ומשני לעבור עליו בשנים, דכיון דקא אכיל ושתי, קא עלי' באיסור כל יאכל וכל ישתה, וכל יחל איכא ממילא". וע"ע במפרש דביאר דקו' הגמ' דליכא כל יחל (ולא ביאר למה). עוד שמעתי ממור"ר הר"ה ג' ר' משה בראון שליט"א להק', דאף בנדרים גופייהו אין איסור כל יחל לחודי', למ"ד דיש מעילה בקונמות, שהרי יש ג"כ איסור מעילה. ואמר דלפי מש"כ המשנה למלך (מעילה ד', ט') להסתפק, דאולי לא שייך כל יחל בנדרים א"כ נודר בהתפסה, יש ליישב דעכ"פ שייך כל יחל לחודי' היכא שנודר בלא התפסה.

- (ז) כגון שאמר לא אפטר מן העולם עד שאהא נזיר- הק' תוס', למה לא נוקמי' בציור שאמר הרי עלי לקבל נזירות לאחר ל' יום, דבזה אינו חל ממילא עכשיו, ואם מאחר קבלת נזירותו י"ל שיעבור על איסור כל יחל. ותי' (בתי' ב') דא"כ אי"ז כל יחל דנזירות, אלא כל יחל דנדרים, שהרי הוא קיבל על עצמו (כמו בתורת נדר) לקבל נזירות על עצמו, והאיחור על זה לא יהי' אלא איחור של נדרו, ולא יהי' כל תאחר על הנזירות. וע' בחי' ר' שמעון (ד') שכ' שצריכין אנו להבין איזה קבלה נעשה ע"י אמירתו לא אפטר מן העולם (כלומר, דמצד א', לא קיבל על עצמו עכשיו שום קבלת נזירות, ומצד שני, הרי הוא נקרא כל תאחר של נזירות, ולא של נדרים, ושאני מהא דאומר הרי עלי לקבל נזירות לאחר ל' יום). וביאר דקבלת נזירות הוא קבלה לנהוג בכל דיני הפרישות שהתורה קבע לנזיר. וכיון שלא פירש באיזה זמן, א"כ א"א שיחול הדינים עליו מיד, שהרי לא קיבל על עצמו עכשיו הנהגת נזירות. וא"כ, נמצא דמחוייב הוא לנהוג נזירות זו בחייו, ואם מאחר הוא לנהוג בהנהגה זו, הרי הוא עובר על כל תאחר דנזירות, ולא כל תאחר דנדרים, שהרי אי"ז נדר לעשות דבר טוב, דהיינו נדר שיהי' מקבל נזירות, דזהו נדרי מצוה, אלא זהו עצמו הקבלת נזירות, רק שלא קיבל על עצמו לנהוג הנהגה זו של נזירות עכשיו, אלא קיבל על עצמו לנהוג הנהגה זו בחייו. ומצא דמחוייב הוא לנהוג נזירות זו בחייו. ור' שמעון מש"כ הר"ן דהאומר הרי עלי להיות נזיר, הנזירות חלה מיד, דכיון שקיבל על עצמו לנהוג נזירות, ממילא יש עליו חיוב לנהוג כפי מה שאמר, וממילא הנזירות חלה מיד. אבל היכא דאמר לא אפטר מן העולם, אז הרי משתף עם קבלתו אמירתו של יפטר מן העולם בלא הנהגת נזירות, וכיון שאמר כן, הא ממילא לא חל עליו הנהגת נזירות מיד, אלא שצריך לנהוג ההנהגות פעם בחייו.
- (ח) דמן ההיא שעתא הו"ל נזיר... ה"נ לאלתר הוי נזיר, דאמר' דלמא השתא מיית- נח' הראשונים בבל תאחר זו, ש' הר"ן הוא דעובר בבל תאחר מיד, ואף דלענין כל תאחר דקרבנות אינו עובר אלא עד לאחר ג' רגלים, זהו רק היכא דמקבל סתם להביא קרבן, אבל אה"נ, אם הי' מקבל על עצמו להביא הקרבן מיד, באמת יהי' עובר מיד בבל תאחר. וחולק עליו בפ' הרא"ש, וכ' דאם ישהה נזירותו לג' רגלים, הרי הוא עובר בבל תאחר. וע' בחי' הגרנ"ט (מ"ח) דכ' לבאר דנח' בגדר הא דאמר' שיש ג' רגלים לאיסור כל תאחר דקרבנות, דהא יש לבאר בב' אופנים. א' דבאיסור כל תאחר נאמר דנדרו הוא באמת נדר להביא קרבנו תוך ג' רגלים, וכל זמן שהביא הקרבן בתוך ג' רגלים הרי הוא מקיים נדרו בשלמותו, ומיד לאחר ג' רגלים עובר בבל תאחר, כיון דאיחר נדרו. ב' יש לבאר דבאמת צריך לקיים נדרו מיד, אלא דהתורה נתנה לו ג' רגלים, שהוא זמן איחור. ועפ"ז ביאר הגרנ"ט מ' בין הר"ן והרא"ש, דהרא"ש ס"ל דהג' רגלים הם זמן איחור, וא"כ אפי' היכא דהחיוב חל מיד, כמו בהא דנזירות, מ"מ הרי יש לו ג' רגלים לאחר. אבל הר"ן ס"ל דליכא שיעור באיחור כלל, ושיעור ג' רגלים הוא בעיקר זמן החיוב, ומש"ה ס"ל דהיינו רק בסתמא, אבל יכול לקבוע שחיובו יחול תיכף ומיד, ואם אומר לא אפטר מן העולם עד שאהא נזיר, הר"ז כאילו אומר שיהי' מחוייב לעשותו מיד. ולכאור' יש להק', לפי לפי ביאורו בהר"ן, יצא דאם הוא מחוייב להביא הקרבן, מיד עובר בבל תאחר. וא"כ, כיון שעבר רגל ראשון, דמחוייב משום העשה דובאת שמה וכו', א"כ יצא שהוא מחוייב, ולמה אינו עובר משום כל תאחר מיד. וכ' הקהלות יעקב (סוף סי' ד') דעשה זו אינו מחמת נדרו כלל, אלא דכיון שיש לו בהמה של גבוה ברשותו, יש לו עשה להביאו, אבל מחמת נדרו אינו חייב כלל להביאו, וא"כ ממילא אין שייך בזה כל תאחר על נדרו.
- (ט) דלמא השתא מיית- הק' הרשב"א, למה צריכין לזה, הא גזירת מלך הוא דאסור לאחר נדרו, וא"כ אפי' אם לא הי' חשש מיתה כלל, הרי זה אסור לאחר נדרו. ועוד הק', דכיון דילפי' כל תאחר מנדרים, א"כ כמו דכל תאחר דנדרים אינו אלא לאחר ג' רגלים, כן לענין נזירות צריך להיות לאחר ג' רגלים, ולמה עובר מיד. ותי' דבאמת מדאורייתא אינו עובר אלא לאחר ג' רגלים, אבל מדרבנן חשו למיתה, וא"כ מדרבנן עובר בבל תאחר אף מיד אם איחר לקבל נזירותו. וע' בחי' הגרנ"ט (מ"ח) שכ' דכבר נשמר הר"ן מקו' זו, דכ' דקם ל' לאלתר בבל תאחר משום דכיון שהתנה ואמר לא אפטר מן העולם, משמע דה"ק, הרי עלי למנות נזירות בענין שלא יהי' חשש בדבר שאשלים נזירותו קודם שאיפטר מן העולם. דהיינו, דכיון דבעלמא מצינו דחיישינן למיתה, א"כ מה שאמר לא אפטר וכו', הו"ל כאילו קיבל על עצמו למנות מיד.

לימוד מסכת נדרים מוקדש על ידי משפחת מרמלשטיין

לזכות כל החיילים ולשמירה על עם ישראל